

Kortelė:

973051_RegNr_I-3009-257/2014

<http://www.infolex.lt/tp/973051>

Administracinė byla Nr. I-3009-257/2014

Teisminio proceso Nr. 3-64-3-02465-2014-0

Procesinio sprendimo kategorija 15.2.3.2.; 74

(S)

ŠIAULIŲ APYGARDOS ADMINISTRACINIS TEISMAS

S P R E N D I M A S

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2014 m. gruodžio 23 d.

Šiauliai

Šiaulių apygardos administracinio teismo teisėja Laisvutė Kartanaitė,

sekretoriaujant Rimai Sakalauskaitei,

nedalyvaujant pareiškėjui A. M.,

nedalyvaujant atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atstovui,

rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjo A. M. patikslintą skundą atsakovui Lietuvos valstybei, atstovaujamai Šiaulių tardymo izoliatoriaus, dėl neturtinės žalos atlyginimo.

Teismas, išnagrinėjęs pateiktą skundą,

n u s t a t ė :

Pareiškėjas A. M. (toliau – ir pareiškėjas) kreipėsi į teismą su skundu, kurį vėliau patikslino, prašydamas priteisti iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, neturtinę žalą.

Pareiškėjas A. M. į teismo posėdį neatvyko, apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką pranešta tinkamai, teismo šaukimu (42 b. l.). Rašytiniu prašymu pareiškėjas posėdyje dalyvauti nepageidauja (39, 41, 43 b. l.). Pareiškėjas patikslintame skunde (10–11 b. l.) nurodė, kad jis Šiaulių tardymo izoliatoriuje buvo nuo 2009-08-12 iki 2012-05-10 nežmoniškomis sąlygomis, dėl to patyrė nepatogumus bei dvasinius išgyvenimus dėl erdvės ir ploto trūkumo kamerose, kuriose buvo laikoma nuo 6 iki 8 asmenų. Didžiąją dienos dalį turėdavo praleisti lovoje, nes vaikščioti po kamerą būdavo neįmanoma dėl vietos stokos, kadangi kameros viduryje prie grindų buvo

pritvirtintas ilgas stalas. Higienos sąlygos buvo apgailėtinos: langai išdaužyti, dirbtinės ventiliacijos nebuvo, grindys betoninės, sanitarinis mazgas neatskirtas nuo gyvenamųjų patalpų, todėl visas blogas kvapas sklisdavo po gyvenamąją patalpą. Šilto vandens nebuvo ir nėra šilto vandens įvado. Išsiskalbti rūbus buvo neįmanoma, o į dušą vesdavo vieną kartą per savaitę, o tam skirdavo nuo 10 iki 15 minučių ir per tą laiką turėdavo nusiprausti nuo 6 iki 8 žmonių, išsiskalbti rūbus, nors duše buvo 4 purkštukai, vandens temperatūros pačiam pasireguliuoti buvo neįmanoma. Kartą per parą išvesdavo į lauką ant stogo į pasivaikščiojimo kiemelį, kurio dydis 8-9 m², nors ES teisės aktai numato 8 valandų per parą buvimą lauke. Įrodinėdamas neturtinę žalą vadovaujasi Lietuvos Respublikos teisės aktais, nurodo teismų praktiką. Prašo jo skundą patenkinti ir priteisti jam iš atsakovo 3 450 Lt neturtinės žalos atlyginimą.

Atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atstovas į posėdį neatvyko, apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką pranešta tinkamai, teismo šaukimu (40 b. l.).

Atsakovas Lietuvos valstybė, atstovaujama Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atsiliepime (24–30 b. l.) nurodė, kad prašo taikyti reikalavimo senaties terminą, pareiškėjo skundą dėl neturtinės žalos atlyginimo atmesti kaip nepagrįstą, o skundą nagrinėti atsakovo atstovui nedalyvaujant.

Pareiškėjas skunde teismui nurodo, kad nuo 2009-08-12 iki 2012-05-10 buvo laikomas Šiaulių tardymo izoliatoriuje pažeidžiant nustatytus reikalavimus. Iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus Įskaitos skyriaus 2014-11-06 pažymos Nr. 69/06-5230 „Dėl A. M. laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje“ matyti, kad pareiškėjas skundžiamu laikotarpiu buvo laikomas įstaigoje periodiškai nuo 2009-08-12 iki 2012-05-10.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.125 straipsnio 8 dalyje reikalavimams dėl padarytos žalos atlyginimo nustatytas sutrumpintas trejų metų ieškinio senaties terminas. Civilinio kodekso 1.134 straipsnio 1 punkto nuostata, kad ieškinio senatis netaikoma iš asmeninių neturtinių teisių atsirandantiems reikalavimams, kaip išaiškinta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008-01-02 nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-7-2/2008, reiškia, kad ieškinio senatis netaikoma reikalavimams dėl asmeninių neturtinių teisių, kurios neturi ekonominio turinio, gynimo, tuo tarpu iš asmeninių neturtinių teisių pažeidimų atsirandantiems reikalavimams atlyginti tiek turtinę, tiek ir neturtinę žalą ieškinio senatis taikoma. Atsakovas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.126 straipsnio 2 dalies, 1.127 straipsnio 1 dalies nuostatomis, prašo nagrinėjant pareiškėjo skundą dėl neturtinės žalos atlyginimo taikyti ieškinio senaties terminą, skaičiuojant nuo kreipimosi į teismą dienos, t. y. nuo 2014-10-13.

Lietuvos higienos norma HN 76:1999, nustačiusi, kad kamerų tipo patalpoje ploto vienam žmogui norma – ne mažiau kaip 5 kv.m (6.15 p.), Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. kovo 30 d. įsakymu Nr.V-241 (įsigaliojo nuo 2010 m. balandžio 11 d.) buvo pripažinta netekusi galios. Minėtu įsakymu buvo patvirtinta Lietuvos higienos norma HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“, kuri nustato tik laisvės atėmimo vietų įrengimo reikalavimus. Lietuvos higienos normai HN 76:1999 netekus galios ploto, tenkančio vienam asmeniui, tardymo izoliatoriuje norma buvo nustatyta Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2010 m. gegužės 11 d. įsakymu Nr. V-124 „Dėl didžiausio tardymo izoliatoriuje ir areštinėje leidžiamų laikyti asmenų skaičiaus ir minimalaus ploto, tenkančio vienam asmeniui, tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje nustatymo“ (įsigaliojo nuo 2010 m. gegužės 14 d.). Įsakymo Nr. V-124 1.3 punktas nustatė, kad iki Laisvės atėmimo vietų modernizavimo strategijos įgyvendinimo priemonių 2009-2017 metų plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr.1248, numatytų priemonių įgyvendinimo vienam asmeniui tenkantis minimalus plotas tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje negali būti mažesnis kaip 3,6 kv. m. Pažymėjo, kad teisinis reglamentavimas nenustato tam tikrų baldų ar įrenginių užimamo ploto įtakos skaičiuojant kameros plotą, todėl galima preiumuoti, kad skaičiuojant vienam asmeniui tenkantį kameros plotą visas kameros plotas dalijamas iš kameroje laikomų asmenų skaičiaus.

Kaip matyti iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus Įskaitos skyriaus 2014-11-06 pažymos Nr. 69/06-5230 „Dėl A. M. laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje“, pareiškėjas į Šiaulių tardymo izoliatorių pirmą kartą etapuotas 2009-08-12 ir įstaigoje periodiškai laikytas iki 2012-05-10. Pareiškėjas laikotarpiu, kuriam netaikoma ieškinio senatis, Šiaulių tardymo izoliatoriuje buvo laikomas Kamoje Nr.11 nuo 2012-04-04 iki 2012-04-20 su 4–8 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 4,16 iki 2,08 m², nuo 2012-04-25 iki 2012-04-30 su 2–4 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 8,33 iki 4,16 m², nuo 2012-05-04 iki 2012-05-10 su 2–6 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 8,33 iki 2,78 m².

Kadangi kameroje esančių asmenų skaičius niekada nėra pastovus, pareiškėjui periodiškai tekdavo nuo 2,08 m² iki 8,33 m² gyvenamojo ploto, o tai leidžia daryti išvadą, jog tik tam tikrais atvejais pareiškėjui galimai teko mažesnis kalnimo kameros plotas nei nustatyta norma, o periodiškai ji netgi buvo viršijama.

Atsakovas atkreipė dėmesį į asmenų laikymo kardomojo kalnimo įstaigose specifika: toje pačioje kameroje laikomų asmenų skaičius per tą pačią parą nėra pastovus (dalis kviečiama pas ikiteisminio tyrimo pareigūnus, etapuojama į teismus, areštines, pataisos namus ir atitinkamą laiką nebūna kameroje). Kaip pažymėjo Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2012 m. liepos 9 d. sprendime administracinėje byloje Nr. A-146-1527/2012, ši aplinkybė (kintantis asmenų skaičius kameroje) turi įtakos vienam asmeniui tenkančios ploto normos kameroje kaitai, nes daliai asmenų išvykus likusiems kameroje asmenims tenka daugiau kameros bendrojo ploto. Todėl net mažiausio ploto kameroje, keičiantis kalninių asmenų skaičiui per parą, plotas, tenkantis vienam asmeniui, kinta nuo mažesnio už nustatytą iki viršijančio normą.

Pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje per laikotarpį, kuriam netaikoma ieškinio senatis, iš viso buvo laikomas 30 dienų. Pasivaikščiojimo laiku (1 val. per dieną), medicininių apžiūrų metu, prausimosi pirtyje metu asmenys nebūna gyvenamojoje kameroje. Pareiškėjo pretenzijos atsakovui už šį laikotarpį laikytinos nepagrįstomis ir nesuteikiančiomis pagrindo Šiaulių tardymo izoliatoriaus pareigūnų veiksmus pripažinti neteisėtais. Nenustačius dėl šio laikotarpio Šiaulių tardymo izoliatoriaus neteisėtų veiksmų (vienos iš viešosios atsakomybės sąlygų), pareiškėjo reikalavimas dėl žalos atlyginimo už šį laikotarpį negali būti tenkinamas.

Pareiškėjo laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje metu jo laikymo kameroje nebuvo atlikta sąlygų atitikimo higienos reikalavimams patikrinimų.

Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2009 m. liepos 10 d. įsakymu Nr. V-176 patvirtintų Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploataavimo taisyklių 13 punkte nustatyta, kad gyvenimo ir buities sąlygos kameroje turi atitikti Lietuvos Respublikos higienos normas. Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploataavimo taisyklių 2 punktas nustato: taisyklės taikomos naujai statomiems, rekonstruojamiems ar kapitaliai remontuojamiems tardymo izoliatoriams. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. V-241 patvirtintos Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 2 punktas įtvirtina analogiško pobūdžio nuostatą: veikiančioms laisvės atėmimo vietoms taikomi tik tie šios higienos normos reikalavimai, kurie nesusiję su pastato ar patalpų rekonstrukcijos darbais. Šiaulių tardymo izoliatorius pastatytas ir įrengtas iki Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus įsakymo „Dėl tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploataavimo taisyklių patvirtinimo“ ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymo „Dėl Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ patvirtinimo“ įsigaliojimo, todėl nagrinėjamu atveju, analizuojant pareiškėjo laikymo įstaigoje sąlygas, taikytinos tik tos taisyklių nuostatos ir tie higienos normos reikalavimai, kurie nesusiję su pastato ar patalpų rekonstrukcijos darbais. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, atsakovas pabrėžia, jog negalima konstatuoti įstaigos neteisėto veikimo, kiek tai susiję su pareiškėjo argumentais dėl gryno oro, nes šie įrengimo reikalavimai susiję su pastato ar patalpų rekonstrukcijos darbais. Pagal higienos normos 24 punktą, gyvenamosios patalpos turi būti vėdinamos per langus, išskyrus patalpas, kuriose veikia mechaninė patalpų vėdinimo ar kondicionavimo sistema. Šiaulių tardymo

izolatoriaus gyvenamosios kameros yra vėdinamos natūraliu būdu (per langus bei duris). Mikroklimato parametrai kameroje priklauso nuo kamerų įrengimo, jose esančių asmenų skaičiaus ir kitų aplinkybių (tokių, kaip lauko temperatūra, asmenų judėjimas į kamerą ir iš jos ir kt.). Kadangi Šiaulių tardymo izoliatoriuje dėl pastato statuso negali būti atliekami rekonstrukcijos ar kapitalinio remonto darbai, higienos normos HN 76:2010 reikalavimai, susiję su šiais darbais netaikytini ir įstaiga negali būti pripažįstama atsakinga dėl nustatomų šių reikalavimų pažeidimų. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, atsakovas pabrėžia, jog negalima konstatuoti įstaigos neteisėto veikimo, kiek tai susiję su pareiškėjo argumentais dėl ventiliacijos, nes šie įrengimo reikalavimai susiję su pastato ar patalpų rekonstrukcijos darbais.

Atsakovas pabrėžia, kad įstaiga veikia 1911 m. pastatytame pastate, yra nuolat perpildyta. Šiaulių tardymo izolatoriaus administracija dėl objektyvių priežasčių ne visuomet turi galimybę užtikrinti vienam asmeniui 3,6 kv.m ploto, bet tokia situacija nėra pastovi ir priklauso ne nuo institucijos kompetencijai priklausančių veiksmų atlikimo ar neatlikimo, įstaiga negali daryti įtakos suimtųjų (nuteistųjų) skaičiui ir nėra atsakinga už nustatyto kalinamųjų asmenų skaičiaus reikalavimo viršijimą, o jų nepriimti neturi teisinio pagrindo. Kai kurios kameros gali būti perpildytos ir vienam asmeniui tenkantis gyvenamosios patalpos plotas ne visada siekia teisės aktuose nustatytos ribos. Esant tokiai situacijai, tardymo izolatoriaus administracija stengiasi, kad suimtieji ir nuteistieji, kurių laikymo sąlygos ne visiškai atitinka nustatytus reikalavimus, tokiomis sąlygomis būtų laikomi kuo trumpesnę laiką, t.y. atsiradus galimybei perkelti į laisvesnes kameras.

Visose Šiaulių tardymo izolatoriaus kameroje yra įrengtas veikiantis sanitarinis mazgas. Tualetas nuo likusio kameros ploto yra atskirtas sienele, kuri yra ne žemesnė kaip 1,5 m aukščio. Toks sanitarinio mazgo įrengimas atitinka galiojančių teisės aktų reikalavimus. Visuomenės sveikatos centras ne vieną kartą pasisakė, kad apšvietimo užtikrinimas yra susijęs su pastato rekonstrukcijos darbais, todėl šis reikalavimas Šiaulių tardymo izoliatoriui nėra taikomas.

Pažymėtina, kad higienos norma HN 76:2010 nustato pareigas ne tik laisvės atėmimo vietų administracijai, bet ir laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims. Šio teisės akto 58 punkte nurodyta, kad laisvės atėmimo vietose laikomi asmenys privalo nuolat rūpintis švaros ir tvarkos palaikymu gyvenamosiose patalpose. Taigi, pareiškėjo nusiskundimai dėl iš sanitarinio mazgo sklindančio blogo kvapo, negali būti vertinami kitaip nei susiję su tuo metu tose gyvenamosiose patalpose gyvenusių asmenų noru ir suinteresuotumu pasirūpinti švara ir tvarka. Atsakovas pažymi, jog pareiškėjas ginčui aktualiais laikotarpiais nesikreipė į įstaigos administraciją dėl to, kad jam ar kitiems nuteistiesiems nesudaromos sąlygos pasirūpinti švara ir tvarka gyvenamojoje patalpoje ar sanitariniame mazge.

Šiaulių tardymo izolatoriaus režiminio korpuso gyvenamosios kameros įrengtos vadovaujantis Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ ir Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploatavimo taisyklių, patvirtintų Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2009 m. liepos 10 d. įsakymu „Dėl Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploatavimo taisyklių patvirtinimo“ Nr. V-176, reikalavimais.

Pareiškėjo pretenzijos atsakovui už šį laikotarpį laikytinos nepagrįstomis ir nesuteikiančiomis pagrindo Šiaulių tardymo izolatoriaus pareigūnų veiksmus pripažinti neteisėtais. Nenustačius dėl šio laikotarpio Šiaulių tardymo izolatoriaus neteisėtų veiksmų (vienos iš viešosios atsakomybės sąlygų), pareiškėjo reikalavimas dėl žalos atlyginimo už šį laikotarpį negali būti tenkinamas.

Suėmimo vykdymo įstatymo 44 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta, kad ne rečiau kaip kartą per savaitę suimtiesiems turi būti suteikta galimybė pasinaudoti pirtimi arba dušu, kirpėjo paslaugomis ir gauti išskalbą patalynę ir apatinius rūbus. Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2003-07-02 įsakymu Nr. 194, 258 punkte analogiška nuostata įtvirtinta ir nuteistųjų atžvilgiu. Pagal Lietuvos Respublikos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 68 punktą, laisvės atėmimo

vietose laikomiems asmenims turi būti sudaryta galimybė prausti visą kūną po šiltu dušu *ne rečiau kaip vieną kartą per savaitę*. Šiaulių tardymo izoliatoriuje tinkamai įgyvendinamos suimtųjų ir nuteistųjų teisę naudotis dušu reglamentuojančios teisės normos: Šiaulių tardymo izoliatoriuje yra 2 prausimosi patalpos, kuriose yra po 8 dušo ragelius, suimtieji (nuteistieji) į pirtį vedami ne rečiau kaip kartą per savaitę.

Pareiškėjas skundžiasi, jog kameroje nebuvo šilto vandens, išsiskalbti nebuvo įmanoma. Lietuvos Respublikos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 21 punkte įtvirtinta, kad laisvės atėmimo vietos kameros tipo patalpos sanitariniame mazge turi būti įrengta šalto vandens tiekimo sistema. HN 27 p. numato, kad šalto ir karšto vandens tiekimo sistema turi būti įrengta sveikatos priežiūros tarnyboje, maitinimo įmonėje, sanitarinėje švarykloje, dušinėje, kirpykloje, skalbykloje, trumpalaikių ir ilgalaikių pasimatymų kambariuose, siuntinių priėmimo patalpoje. Atsakovas pažymi, kad jokie teisės aktai nereglamentuoja džiovyklų (virvių skalbiniams džiauti) įrengimo gyvenamosiose kamerosose dėl pačių kalinamųjų saugumo. Šiaulių tardymo izoliatoriaus Ūkio skyriaus 2014-11-12 pažymoje Nr. 62/08-374 nurodyta, kad nuo 2011 m. rugsėjo mėn. Šiaulių tardymo izoliatoriuje esantiems suimtiesiems (nuteistiesiems) išduodama patalynė bei rankšluosčiai, taip pat suimtųjų (nuteistųjų) apatiniai drabužiai bei asmeniniai drabužiai bei asmeninė patalynė skalbiama ir džiovinama įstaigoje nemokamai. Sistemiskai aiškinant galiojančias teisės normas, šiuo atveju HN 76:2010 64 p., matyti, kad sąlygos skalbtis *laisvės atėmimo vietų veikiančiose skalbyklose* yra sudarytos ir įstaiga neveikė išimtinai neigiamai prieš pareiškėją.

Atsakovas tinkamai įgyvendina minėtus reikalavimus, todėl pareiškėjo pretenzijos dėl šilto vandens nebuvimo kamerosose yra nepagrįstos ir neturi teisinio pagrindo.

Lietuvos Respublikos suėmimo vykdymo įstatymo 29 straipsnyje įtvirtinta, kad suimtieji turi teisę kasdien ne mažiau kaip vieną valandą pasivaikščioti gryname ore, o pasivaikščiojimo gryname ore trukmę įsakymu nustato tardymo izoliatoriaus direktorius. Šiaulių tardymo izoliatoriaus direktoriaus 2010-08-16 įsakymu Nr. 1/01-186 „Dėl pasivaikščiojimų gryname ore trukmės nustatymo suimtiesiems ir nuteistiesiems“ suimtiesiems ir nuteistiesiems įstaigoje nustatyta 1 valandos pasivaikščiojimų gryname ore trukmė. Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploatavimo taisyklių, patvirtintų Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2009 m. liepos 10 d. įsakymu Nr. V-176 (toliau – Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploatavimo taisyklės) 21 punktą nustato, jog tam, kad suimtieji galėtų pasivaikščioti ir mankštintis gryname ore, tardymo izoliatorių režiminės teritorijos gyvenamųjų pastatų viršutiniuose aukštuose arba ant žemės įrengiami pasivaikščiojimo kiemai, o 22 punktas reglamentuoja, kad pasivaikščiojimo kiemuose įrengiamos rakinamos kameros, kurios uždengiamos metaliniu grotuotu rėmu. Išilgai pasivaikščiojimo kiemų kamerų sienų, viršuje, priešpriešiais prižiūrėtojo pakylai, kuria jis vaikšto stebėdamas suimtuosius, įrengiami 1,2 metro pločio stogeliai, kad suimtieji galėtų pasislėpti nuo atmosferinių kritulių. Pasivaikščiojimo kiemų kamerosose turi būti atmosferinių kritulių vandens šalinimo sistema.

Šiaulių tardymo izoliatoriuje ant režiminio pastato stogo yra įrengtas 21 pasivaikščiojimo kiemelis. Jų dydis yra skirtingas – nuo 17,31 kv.m iki 22,44 kv.m. Pažymi, kad nei Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploatavimo taisyklės, nei higienos norma HN 76:2010 nereglamentuoja pasivaikščiojimo kiemelių dydžio ribų. Vadovaujantis Tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių 92 punktu, *pasivaikščioti vienu metu vedami visi vienoje kameroje esantys suimtieji*. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, pareiškėjo pretenzijos dėl vienos valandos pasivaikščiojimo yra nepagrįstos. Atsakovas niekaip neišskyrė pareiškėjo iš kitų įstaigoje laikomų asmenų ir jam tyčia nesudarė blogesnių laikymo sąlygų, netaikė kokių nors įstatymo nenumatytų apribojimų, o priešingai, iš byloje pateiktos medžiagos matyti, kad Šiaulių tardymo izoliatoriaus pareigūnai veikė pagal galiojančius teisės aktus, todėl pretenzijos dėl per trumpos pasivaikščiojimo trukmės ar dėl to, kad pasivaikščioti būdavo vedami visi vienoje kameroje laikomi asmenys, neturi jokio teisinio pagrindo.

Pažymi, kad Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.138 straipsnyje pateiktame nebaigtiniame sąrašė įtvirtinta net keletas galimų asmens teisių gynimo būdų. To paties straipsnio 8 punkte numatyta, kad asmens teisės teismas gina ir kitais įstatymų numatytais būdais. Europos Žmogaus Teisių Teismas ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas ne kartą pažymėjo, jog pažeidimo fakto pripažinimas taip pat yra asmens pažeistų teisių gynimos būdas, kuris yra pakankama ir teisinga satisfakcija už patirtą skriaudą. Neturtinė žala priteisiama konkrečiu atveju nustačius, kad teisės pažeidimo pripažinimo nepakanka pažeistai teisei apginti (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2003 m. lapkričio 6 d. sprendimas byloje *M. v. Lietuva*, pareiškimo Nr. 53161/1999; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-2/2008; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. balandžio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-444-619/2008). Atsakovas taip pat prašo teismo sprendžiant neturtinės žalos priteisimo pareiškėjui klausimą atsižvelgti į tai, kas aukščiau išdėstyta, bei, kad įstaiga pagal galimybes siekė įgyvendinti galiojančius teisės aktus ir nebuvo neigiamo veikimo, nukreipto išimtinai prieš pareiškėją, pareiškėjo laikymas teisės aktų neatitinkančiomis sąlygomis buvo su pertraukomis ir tik periodinis, neigiamas veikimas buvo mažareikšmis ir nesukėlęs ilgalaikių neigiamų pasekmių.

Pareiškėjo A. M. patikslintas skundas tenkintinas iš dalies.

Byloje yra pateikta Šiaulių tardymo izoliatoriaus 2014 m. lapkričio 6 d. pažyma Nr. 69/06-5230 „Dėl A. M. laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje“ (21 b. l.), iš kurios matyti, kad pareiškėjas į Šiaulių tardymo izoliatorių pirmą kartą etapuotas 2009-08-12 ir įstaigoje periodiškai laikytas iki 2012-05-10. Sprendžiant šioje byloje, ar atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, neveikimas (pozityvios pareigos nevykdydamas) laikytinas neteisėtais valdžios institucijos veiksmais CK 6.271 straipsnio prasme, turi būti atsižvelgiama į atsakovo atsiliepime pareišką prašymą taikyti senaties terminą.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savo jurisprudencijoje yra ne kartą nurodęs, jog nagrinėjant administracinius ginčus dėl viešojo administravimo subjektų neteisėtais veiksmais padarytos žalos atlyginimo, taikytinos ne tik CK normos, reglamentuojančios deliktinę atsakomybę, bet ir šio kodekso normos, reglamentuojančios ieškinio senatį (žr., pvz., LVAT 2007 m. kovo 26 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁶-317/2007, 2010 m. birželio 14 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁵²⁵-850/2010, 2011 m. balandžio 11 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁵⁵⁶-150/2011). Ieškinio senatis – tai įstatymų nustatytas laiko tarpas (terminas), per kurį asmuo gali apginti savo pažeistas teises pareikšdamas ieškinį. Ieškinio senaties terminus, jų skaičiavimo ir taikymo tvarką reglamentuojančios teisės normos yra imperatyvaus pobūdžio. Tikslus ieškinio senatį reglamentuojančių teisės normų aiškinimas ir taikymas yra itin reikšmingas, nes ieškinio senaties termino pasibaigimas reiškia asmens galimybių apginti savo teises per teismą ribojimą, kitaip tariant, teisės į priverstinį savo teisių įgyvendinimą praradimą, kuomet ginčo šalis reikalauja taikyti ieškinio senaties terminą (žr., pvz., LVAT 2011 m. balandžio 11 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁵⁵⁶-150/2011, 2011 m. lapkričio 14 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-3116/2011).

Lietuvos Respublikos CK 1.127 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog ieškinio senaties terminas prasideda nuo teisės į ieškinį atsiradimo dienos; teisė į ieškinį atsiranda nuo tos dienos, kurią asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti apie savo teisės pažeidimą. Remiantis CK 1.127 straipsnio 5 dalimi, tuo atveju, jeigu pažeidimas yra tęstinis, t. y. jis vyksta kiekvieną dieną, ieškinio senaties terminas ieškiniams dėl veiksmų ar neveikimo, atliktų tą dieną, prasideda tą kiekvieną dieną. Taigi, atsižvelgus į minėtas teisės aktų nuostatas ir į tai, kad pareiškėjas prašomą priteisti neturtinę žalą kildina iš teisės aktų reikalavimų neatitinkančių jo laikymo Šiaulių TI sąlygų, t. y. įvertinus pareiškėjo nurodomų pažeidimų pobūdį, konstatuotina, jog pareiškėjas apie savo teisių pažeidimus turėjo žinoti ir suvokti tuo metu, kai šie pažeidimai pasireiškė, todėl nuo šio momento ir skaičiuotinas senaties terminas (žr., pvz., LVAT 2013 m. sausio 15 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁴⁴⁴-343/2013, 2013 m. gegužės 20 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-307/2013 ir kt.). Pabrėžtina, jog pareiškėjas nepateikė jokių įrodymų, jog pažeidimų metu jis nežinojo ir negalėjo žinoti apie savo teisių pažeidimus.

Šiuo aspektu atkreiptinas dėmesys, kad CK 1.125 straipsnio 8 dalis nustato sutrumpintą 3 metų ieškinio senaties terminą reikalavimams dėl žalos atlyginimo. Įvertinusi minėtas aplinkybes ir tai, kad nagrinėjamu atveju pareiškėjas į teismą kreipėsi 2014 m. spalio 13 d. (pagal spaudą ant voko, 7 b. l.), tačiau nepateikė jokių duomenų, patvirtinančių, jog jo nurodomų pažeidimų metu jis nežinojo ir negalėjo žinoti apie galimą jo teisių pažeidimą, teismas sprendžia, kad pareiškėjas visą ginčo laikotarpį žinojo (turėjo žinoti) apie jo atžvilgiu galimai atliekamus pažeidimus, todėl pareiškėjas praleido senaties terminą reikalavimui dėl neturtinės žalos priteisimo iki 2009 m. rugsėjo 1 d. Atsakovas, atstovaujamas Šiaulių tardymo izoliatoriaus, prašė taikyti ieškinio senatį, todėl, konstatavus, jog pareiškėjas iki ieškinio senaties termino pabaigos reikalavimui dėl neturtinės žalos priteisimo už laikotarpį iki 2009 m. rugsėjo 1 d. nustatyta tvarka į teismą nesikreipė, pareiškėjo reikalavimui atlyginti neturtinę žalą už minėtą laikotarpį yra pagrindas taikyti ieškinio senaties terminą.

Ieškinio senaties termino pabaiga iki pareiškiant ieškinį yra pagrindas atmesti ieškinį, pasibaigus ieškinio senaties terminui asmuo praranda teisę į priverstinį pažeistų teisių gynimą teismine tvarka (CK 1.131 str. 1 d.). Dėl to tuo atveju, kai atsakovas reikalauja taikyti ieškinio senatį, tik teismui išsprendus šį klausimą ir nustačius, kad ieškinio senaties terminas nepraleistas arba praleistas dėl svarbių priežasčių, todėl atnaujintinas, ieškinio reikalavimai nagrinėjami iš esmės, t. y. tikrinamas jų teisėtumas ir pagrįstumas (CK 1.131 str. 2 d.). Remiantis CK 1.131 straipsnio 2 dalimi, jeigu teismas pripažįsta, kad ieškinio senaties terminas praleistas dėl svarbios priežasties, pažeistoji teisė turi būti ginama, o praleistas ieškinio senaties terminas atnaujinamas. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra pažymėjęs, kad klausimą, ar konkrečios ieškinio senaties termino praleidimo priežastys yra svarbios ir sudaro pagrindą jį atnaujinti, teismas turi spręsti vadovaudamasis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais, atsižvelgdamas į ieškinio senaties termino trukmę (bendrasis ar sutrumpintas), ginčo esmę, šalių elgesį, ieškinio senaties teisinio instituto esmę ir paskirtį bei į kitas reikšmingas bylos aplinkybes (žr., pvz., LVAT 2009 m. rugsėjo 24 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁸²²-1037/2009). Šiuo atveju pareiškėjas neprašė atnaujinti praleisto termino skundai paduoti, nenurodė svarbių termino kreiptis į teismą praleidimo priežasčių, todėl teismas praleisto termino atnaujinimo klausimo ir nesprensdžia. Teismas atkreipia dėmesį, jog tai, kad pareiškėjo laisvė yra apribota, negali pateisinti 3 metų (CK 1.125 str. 8 d.) ieškinio senaties termino nesilaikymo, o pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 7 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą fundamentalų teisės principą, praleistas terminas kreiptis į teismą negali būti pateisinamas remiantis tariamu teisės norminių aktų turinio nežinojimu. Atsižvelgiant į tai, pripažintina, kad nagrinėjamu atveju nėra pagrindo atnaujinti praleistą ieškinio senaties terminą pareiškėjo reikalavimui dėl neturtinės žalos priteisimo už laikotarpį nuo 2009-08-12 iki 2009-08-13 ir nuo 2009-08-27 iki 2009-09-01.

Nagrinėjamoje byloje pareiškėjas skundu, kurį vėliau patikslino, kreipėsi į teismą, prašydamas priteisti jam neturtinės 3 450 Lt žalos atlyginimą. Neturtinę žalą pareiškėjas kildina iš esmės iš neteisėtų valdžios institucijos veiksmų neužtikrinant jam tinkamų kalinimo sąlygų Šiaulių tardymo izoliatoriuje.

CK 6.271 straipsnio 1 dalis nustato, kad žalą, atsiradusią dėl valstybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, privalo atlyginti valstybė iš valstybės biudžeto nepaisydama konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. Šioje įstatymo normoje numatytos civilinės atsakomybės subjektas yra specialusis – viešas asmuo (valstybė arba savivaldybė). Šis atsakomybės subjekto ypatumas (viešas asmuo) lemia šioje įstatymo normoje numatytos civilinės atsakomybės taikymo ypatumus, kadangi valstybės civilinė atsakomybė atsiranda esant trimis sąlygoms (civilinė atsakomybė be kaltės): valstybės valdžios institucijų neteisėtiems veiksams (neveikimui), žalai ir priežastiniam ryšiui tarp valstybės valdžios institucijų neteisėtų veiksmų (neveikimo) ir žalos. Todėl reikalavimas dėl žalos (tiek turtinės, tiek neturtinės), kuri kildinama iš valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo gali būti tenkinamas nustačius minėtų civilinės atsakomybės atsiradimo sąlygų visumą. Nesant bent vienos iš šių sąlygų viešojo atsakomybė negalima.

Lietuvos Respublikos kardomojo kalnimo įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad tardymo izoliatoriaus administracija, užtikrindama suėmimo vykdymo tvarką ir tinkamas asmenų laikymo tardymo izoliatoriuose sąlygas, vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, šiuo ir kitais įstatymais, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis, kitais nacionaliniais ir Europos Sąjungos teisės aktais. Pagal Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2010 m. gegužės 11 d. įsakymo Nr. V-124 „Dėl didžiausio tardymo izoliatoriuje ir areštinėje leidžiamų laikyti asmenų skaičiaus ir minimalaus ploto, tenkančio vienam asmeniui, tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje nustatymo“ 1.3.1 punktą, iki Laisvės atėmimo vietų modernizavimo strategijos įgyvendinimo priemonių 2009–2017 metų plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr. 1248, numatytų priemonių įgyvendinimo vienam asmeniui tenkantis minimalus plotas tardymo izoliatoriaus kameroje negali būti mažesnis kaip 3,6 m².

Byloje yra pateikta Šiaulių tardymo izoliatoriaus Įskaitos skyriaus 2014 m. lapkričio 6 d. pažyma Nr. 69/06-5230 „Dėl A. M. laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje“ (21 b. l.), iš kurios matyti, kad pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje laikotarpiu, kuriam netaikoma senatis, buvo laikytas periodiškai nuo 2012 m. balandžio 4 d. iki 2012 m. gegužės 10 d. kameroje Nr. 11 (kamos plotas 16,65 m²). Iš byloje esančios pažymos matyti, kad pareiškėjas kameroje Nr. 11 nuo 2012-04-25 iki 2012-04-30 buvo laikomas nepažeidžiant nustatytos vienam asmeniui, esančiam laisvės atėmimo ir kardomojo kalnimo įstaigoje, kameros ploto normos, nes vienam asmeniui teko nuo 4,16 m² iki 8,33 m². Taip pat tam tikrais laikotarpiais pareiškėjas buvo laikomas kameroje Nr. 11 nepažeidžiant nustatytos vienam asmeniui, esančiam laisvės atėmimo ir kardomojo kalnimo įstaigoje, kameros ploto normos tais atvejais, kai kameroje Nr. 11 su pareiškėju buvo laikoma iki 4 asmenų imtinai. Tačiau iš pateiktos pažymos negalima nustatyti, kada ir kiek laiko pareiškėjas buvo laikomas kameroje Nr. 11 nepažeidžiant nustatytos vienam asmeniui kameros ploto normos, išskyrus aukščiau paminėtą atvejį (nuo 2012-04-25 iki 2012-04-30), todėl konstatuotina, kad pareiškėjui 22 dienas galimai teko mažesnis kalnimo kameros plotas nei nustatyta norma ir Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracija pažeidė pareiškėjo subjektinę teisę būti kalniamam kameroje, kurioje jam tektų ne mažiau nei 3, 6 m² kameros ploto, t. y. neveikė taip, kaip pagal įstatymus ši institucija ar jos darbuotojai privalėjo veikti. Teismas atsižvelgia ir į asmenų laikymo kardomojo kalnimo įstaigose specifiką, kad toje pačioje kameroje laikomų asmenų skaičius per tą pačią parą nėra stabilus (dalis kviečiama pas ikiteisminio tyrimo pareigūnus, etapuojama į teismus ir atitinkamą laiką nebūna kameroje). Neabejotina, kad ši aplinkybė turi įtakos vienam asmeniui tenkančios ploto normos kameroje kaitai, nes daliai asmenų išvykus, likusiems kameroje asmenims tenka daugiau kameros bendrojo ploto.

Kaip matyti iš atsakovo atsiliepmo, pareiškėjo laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje metu jo laikymo kameroje nebuvo atlikta sąlygų atitikimo higienos reikalavimams patikrinimų.

Taip pat yra pateikta Šiaulių tardymo izoliatoriaus 2014 m. lapkričio 12 d. pažyma Nr. 62/08-374 (41–42 b. l.) „Apie A. M. laikymo sąlygas“, iš kurios matyti, kad dėl Šiaulių tardymo izoliatoriaus pastato įtraukimo į Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių sąrašą neįmanoma padidinti natūralios apšvietos, įrengti papildomą ventiliacijos sistemą ir padidinti oro judėjimo greitį bei sumažinti santykinę drėgmę, efektyviai sureguliuoti oro temperatūrą gyvenamosiose kameroje, kadangi nėra galimybės padidinti langų angas. Taip pat minėtame dokumente nurodyta dėl gyvenamosiose patalpose įrengto dirbtinio apšvietimo, kameroje įrengto sanitarinio mazgo, kameros inventoriaus, prausimosi patalpų, pasivaikščiojimo kiemelių, patalynės, rūbų skalbimo, taip pat viršutinių drabužių skalbimo bei cheminio valymo paslaugų.

Pareiškėjas skunde nurodė, kad sanitarinis mazgas neatskirtas nuo gyvenamųjų patalpų, visas blogas kvapas sklisdavo po gyvenamąją patalpą, tačiau toks pareiškėjo teiginys neatitinka tikrovės, nes visose Šiaulių tardymo izoliatoriaus kameroje yra įrengtas veikiantis sanitarinis mazgas. Tualetas nuo likusio kameros ploto yra atskirtas siennele, kuri yra ne žemesnė kaip 1,5 m aukščio. Toks sanitarinio mazgo įrengimas atitinka galiojančių teisės aktų reikalavimus.

Pareiškėjo teiginys, kad į dušą būdavo vedamas vieną kartą per savaitę, atitinka Lietuvos Respublikos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 68 punkto nuostatą, kad laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims turi būti sudaryta galimybė prausti visą kūną po šiltu dušu ne rečiau kaip vieną kartą per savaitę, todėl atsakovas tinkamai įgyvendina suimtųjų ir nuteistųjų teisę naudotis dušu, nes Šiaulių tardymo izoliatoriuje yra 2 prausimosi patalpos, kuriose yra po 8 dušo ragelius, o suimtieji, nuteistieji į pirtį vedami ne rečiau kaip kartą per savaitę.

Pareiškėjo teiginys, jog kameroje nebuvo šilto vandens, išsiskalbti nebuvo įmanoma, yra nepagrįstas. Lietuvos Respublikos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 21 punkte nurodyta, kad laisvės atėmimo vietos kameros tipo patalpos sanitariniame mazge turi būti įrengta šalto vandens tiekimo sistema, o 27 p. numato, kad šalto ir karšto vandens tiekimo sistema turi būti įrengta sveikatos priežiūros tarnyboje, maitinimo įmonėje, sanitarinėje švarykloje, dušinėje, kirpykloje, skalbykloje, trumpalaikių ir ilgalaikių pasimatymų kambariuose, siuntinių priėmimo patalpoje. Teisės aktais nėra reglamentuotas džiovyklų įrengimas gyvenamosiose kamerosose. Kaip matyti iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus Ūkio skyriaus 2014-11-12 pažymos Nr. 62/08-374, nuo 2011 m. rugsėjo mėn. Šiaulių tardymo izoliatoriuje esantiems suimtiesiems (nuteistiesiems) išduodama patalynė bei rankšluosčiai, taip pat suimtųjų (nuteistųjų) apatiniai drabužiai bei asmeniniai drabužiai bei asmeninė patalynė skalbiama ir džiovinama įstaigoje nemokamai.

Dėl pasivaikščiojimų kiemelių dydžio ir pasivaikščiojimų trukmės pareiškėjo aiškinimas taip pat yra nepagrįstas, nes Šiaulių tardymo izoliatoriaus direktoriaus 2010-08-16 įsakymu Nr. 1/01-186 „Dėl pasivaikščiojimų gryname ore trukmės nustatymo suimtiesiems ir nuteistiesiems“ suimtiesiems ir nuteistiesiems įstaigoje nustatyta 1 valandos pasivaikščiojimų gryname ore trukmė. Šiaulių tardymo izoliatoriuje ant režiminio pastato stogo yra įrengtas 21 pasivaikščiojimo kiemelis, o vadovaujantis Tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių 92 punktu, pasivaikščioti vienu metu vedami visi vienoje kameroje esantys suimtieji. Galiojantys teisės aktai nereglamentuoja pasivaikščiojimo kiemelių dydžio ribų.

Taigi, teismas kitų atsakovo pažeidimų dėl netinkamų kalinimo sąlygų nenustatė. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, formuodamas vieningą teismų praktiką administracinėse bylose, ne kartą yra pažymėjęs, kad pareiškėjas, pateikęs reikalavimą atlyginti neturtinę žalą, kilusią dėl netinkamų kalinimo sąlygų, yra saistomas pareigos nurodyti reikšmingas kalinimo sąlygas apibūdinančias aplinkybes (žr., pvz., LVAT 2014 m. vasario 27 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁸²²-81/2014). Teismas, išnagrinėjęs ir įvertinęs pareiškėjo nurodomas reikšmingas faktines aplinkybes, patikrina laisvės atėmimo įstaigų ir jų pareigūnų veiksmų teisėtumą (žr., pvz., LVAT 2013 m. gruodžio 11 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-2072/2013). Teismas pažymi, kad atsižvelgus į kalinamų asmenų ribotas galimybes rinkti įrodymus, paprastai iš pareiškėjo reikalaujama nurodyti tik pagrįstai detalizuotą kalinimo sąlygų apibūdinimą (žr., pvz., LVAT 2013 m. vasario 8 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS⁶⁰²-84/2013). Pareiškėjui aiškiai nurodžius reikšmingas kalinimo sąlygas apibūdinančias aplinkybes, pareiga pateikti reikiamus dokumentus ir kitus įrodymus apie tam tikrų reikalavimų, susijusių su sveikos ir saugios kalinimo aplinkos užtikrinimu, tenka kalinimo įstaigos administracijai (žr., pvz., LVAT 2013 m. rugsėjo 30 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁴⁴²-1346/2013, 2013 m. rugsėjo 30 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁸⁵⁸-977/2013; 2013 m. balandžio 25 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁵²⁵-197/2013 ir kt.). Tačiau nagrinėjamu atveju pareiškėjo argumentai dėl dirbtinės ventiliacijos nebuvimo, sanitarinio mazgo neatskyrimo nuo gyvenamųjų patalpų, blogo kvapo, šilto ir šalto vandens, dėl vedimo į dušą vieną kartą per savaitę, pasivaikščiojimo kiemelių dydžio ir trukmės nelaikytini pakankamai aiškiais ir detalizuotais. Taip pat pažymėtina, kad ginčui aktualių laikotarpiu Visuomenės sveikatos centro patikrinimai Šiaulių TI patalpose, kuriose buvo laikomas pareiškėjas, nebuvo atlikti ir jokie pažeidimai nebuvo nustatyti.

Atsakovas pateikė Šiaulių tardymo izoliatoriaus Socialinės reabilitacijos skyriaus 2014 m. lapkričio 14 d. pažymą Nr. 61/04-1845 (34 b. l.), kad A. M. į Šiaulių tardymo izoliatoriaus direktorių su skundu kreipėsi dėl kratą dariusių pareigūnų veiksmų.

Pagal CK 6.250 straipsnio 1 dalį, neturtinė žala – tai asmens fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtimas, emocinė depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas, bendravimo galimybių sumažėjimas ir kt., teismo įvertinta pinigais. Neturtinės žalos atlyginimo dydžio nustatymą, kaip ir atlyginimo teisinius pagrindus, lemia šios žalos prigimtis ir objektas. Neturtinė žala atlyginama pažeidus vertybes, kurių įkainoti neįmanoma, ir pasireiškia neturtinio pobūdžio praradimais, kurie negali būti tiksliai apskaičiuojami piniginiu ekvivalentu. Priteisiant neturtinės žalos atlyginimą vadovaujamosi teisingo žalos atlyginimo koncepcija, besiremiančia įstatymo ar teismų praktikos suformuotais vertinamaisiais subjektyviais ir objektyviais kriterijais, leidžiančiais kuo teisingiau nustatyti ir atlyginti asmeniui padarytą žalą, atkurti pažeistų teisių pusiausvyrą ir suponuojančiais pareigą preciziškai įvertinti konkrečios situacijos aplinkybes. Neturtinės žalos prigimtis lemia tai, kad nėra galimybės šią žalą tiksliai apskaičiuoti, gražinti nukentėjusįjį į buvusią padėtį ar rasti tikslų piniginių tokios žalos ekvivalentą. Neturtinės žalos dydį nustato teismas, o ją patyręs asmuo turi pateikti teismui kuo daugiau ir kuo svarbesnių žalos dydžiui nustatyti reikšmingų kriterijų. Teismas pagal teisinius kriterijus nustato priteistiną neturtinės žalos dydį. Pareiškėjo prašoma atlyginti neturtinės žalos suma vertinama kaip nevaržanti teismo diskrecijos nustatyti neturtinės žalos dydį konkrečioje byloje ir yra tik viena reikšmingų bylai aplinkybių, į kurią teismas turi atsižvelgti. Kriterijai, į kuriuos turi atsižvelgti teismas, nustatyti įstatyme (CK 6.250 straipsnio 2 dalis). CK 6.250 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas nebaigtinis tokių kriterijų sąrašas: žalos pasekmės, žalą padariusio asmens kaltė, jo turtinė padėtis, padarytos turtinės žalos dydis bei kitos turinčios reikšmę bylai aplinkybės, taip pat sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijai.

Pažymėtina, jog neturtinės žalos dydį pagrindžiančių kriterijų sąrašas nebaigtinis, o kiekvienu konkrečiu atveju pažeidžiama skirtinga įstatymo saugoma teisinė vertybė ir neturtinė žala patiriama individualiai, tai teismas turėtų spręsti dėl materialios kompensacijos už patirtą neturtinę žalą dydžio, aiškindamasis ir vertindamas individualias bylai svarbias neturtinės žalos padarymo aplinkybes ir kitus faktus, reikšmingus nustatant tokio pobūdžio žalos dydį, atsižvelgdamas į įstatyme bei teismų praktikoje įtvirtintus ir teismo šiuo konkrečiu atveju reikšmingais pripažintus kriterijus. Neturtinės žalos atlyginimo teisinius pagrindus, dydžio nustatymą lemia šios žalos prigimtis ir objektas. Sprendžiant dėl neturtinės žalos dydžio, atsižvelgtina ir į tokias reikšmingas bendro pobūdžio aplinkybes, kaip bendrą šalies ekonominę situaciją, pragyvenimo lygį bei bendruosius teisės principus.

Atsižvelgus į pareiškėjo patirtus nepatogumus, kurių intensyvumas viršijo neišvengiamai kalinimui būdingus nepatogumus ir kurie žemina žmogiškąjį orumą, sukelia dvasines kančias, į kitus pirmiau minėtus teismų praktikoje įtvirtintus neturtinės žalos dydžio nustatymo kriterijus, vadovaujantis sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijais, darytina išvada, kad pareiškėjas patyrė neturtinę žalą (dvasinius išgyvenimus, nepatogumus, pažeminimą), kuri negali būti kompensuojama vien tik pareiškėjo teisių pažeidimo pripažinimu.

Pažymėtina, jog byloje nėra duomenų, kad Šiaulių tardymo izoliatorius būtų sąmoningai siekęs pažeisti pareiškėjo A. M. orumą ar nežmoniškai su juo elgtis. Iš bylos medžiagos matyti, jog atsakovas Šiaulių tardymo izoliatorius ėmėsi visų įmanomų veiksmų, kad pareiškėjui būtų užtikrintos kuo palankesnės kalėjimo sąlygos.

Remdamasis išdėstytais argumentais, atsižvelgdamas į pirmiau aptartų faktinių ir teisinių aplinkybių visumą, bei į kalinimo neatitinkančiomis teisės aktų reikalavimų sąlygomis trumpą trukmę, į tai, kad pareiškėjas kreipėsi į teismą beveik po dviejų su puse metų po išvykimo iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus, į pareiškėjo patirtus nepatogumus dėl jokalinimo sąlygų, pažeidžiančių teisės aktais nustatytą kameros plotą vienam asmeniui, į atsakovo Šiaulių tardymo izoliatoriaus veiksmus, siekiant pareiškėjui užtikrinti kuo palankesnes kalėjimo sąlygas, į bendrą

šalies ekonominę situaciją, pragyvenimo lygį, vadovaudamasis protingumo, sąžiningumo ir teisingumo principais, teismas konstatuoja, kad pareiškėjo patirtai neturtinei žalai, kuri kilo dėl netinkamų jo laikymo sąlygų Šiaulių tardymo izoliatoriuje, atlyginti adekvačia suma laikytina 400 Lt, todėl ši suma priteistina pareiškėjui iš atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 85–87 straipsniais, 88 straipsnio 1 dalies 4 punktu teismas,

n u s p r e n d ž i a :

Pareiškėjo A. M. skundą tenkinti iš dalies.

Priteisti pareiškėjui A. M. iš atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, 400 Lt (keturi šimtai Lt 00 ct) / 115,85 Eur (vienas šimtas penkiolika Eur 85 ct) neturtinei žalai atlyginti.

Sprendimas per 14 dienų nuo jo paskelbimo gali būti skundžiamas apeliacine tvarka Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui tiesiogiai arba per šį teismą.

Teisėja Laisvutė Kartanaitė